

معرفی رشته فیزیوتراپی (Physiotherapy)

تعریف و تاریخچه:

واژه فیزیوتراپی از دو کلمه "فیزیو" به معنای فیزیولوژیک، جسمانی و طبیعی و "تراپی" به معنای درمان ساخته شده است. فیزیوتراپی شیوه‌ای از درمان بیماری‌ها و اختلالات عصبی-عضلانی-اسکلتی است که از تجهیزات مکانیکی، جریان‌های الکتریکی، مانورهای دستی، تمرین درمانی، نور، لیزر، ماوراء صوت، پرتوهای ماوراء بنفش، مادون قرمز، میدان مغناطیسی و عوامل فیزیکی دیگر استفاده می‌نماید و هدف آن، پیشگیری از بیماری‌ها، درمان، توانبخشی و بالا بردن سطح سلامت جامعه می‌باشد. تا سال ۱۹۴۵ میلادی افرادی به عنوان تکنسین فیزیوتراپی، در بخش‌های بازپروری و بازتوانی فعالیت می‌کردند. اما بعد از آن فیزیوتراپی مدرن شکل گرفت و فعالیت‌ها شامل درمان هم شد. روند تغییر ادامه یافت و بعد از سال ۲۰۰۰ میلادی، در بسیاری از کشورها مانند آمریکا، استرالیا، هند، پاکستان، انگلستان، کانادا، هلند و این رشته بصورت دکترای حرفه‌ای فیزیوتراپی (DPT) درآمد. واقعیت این است که فیزیوتراپی به دلیل دیدگاه‌های جدید خود از قالب توانبخشی محض نیز خارج شده و به عنوان عضوی در انواع گروه‌های چندرشته‌ای شناخته می‌شود.

تاریخچه فیزیوتراپی در جهان و ایران:

در ۳۰۰۰ سال قبل از میلاد ژاپنی‌ها آب‌های معدنی را برای درمان برخی امراض تجویز می‌کردند. در متون طب سنتی ایران نیز استفاده از عوامل فیزیکی برای معالجه بیماران به وفور یافت می‌شود. بعد از جنگ جهانی اول بازماندگان معلول و ناتوان زیادی به جا ماند و فیزیوتراپی به عنوان یک راه حل برای درمان اختلالات حرکتی آنها مورد توجه قرار گرفت. همگام با رشد و پیشرفت‌های علمی و تکنیکی در زمینه‌های مختلف پزشکی، فیزیوتراپی نیز به عنوان شاخه‌ای از علوم پزشکی روز به روز گسترده شد و در بیشتر دانشگاه‌های معتبر جهانی تدریس و جایگاه ویژه‌ای پیدا کرده است.

۸۵ سال پیش رشته فیزیوتراپی وارد ایران شد. تا اینکه در سال ۱۳۲۰ یک پزشک بخشی از فضای مطب خود را به فیزیوتراپی اختصاص داد. اولین مرکز فیزیوتراپی نوین در اواخر دهه ۳۰ در یک درمانگاه خیریه تاسیس شد که توسط خارجیان اداره می‌شد. پس از آن مراکز فیزیوتراپی توسط فیزیوتراپیست‌های دانش‌آموخته ایرانی اداره شد. در حال حاضر مراکز فیزیوتراپی در تمامی شهرهای ایران دایر است و روزانه ده‌ها نفر برای درمان به این مراکز مراجعه می‌کنند.

اولین مرکز آموزش دانشگاهی فیزیوتراپی با عنوان موسسه عالی فیزیوتراپی در اوایل دهه ۴۰ توسط سازمان بهداشت جهانی در تهران تاسیس شد. در حال حاضر مراکز آموزشی متعددی در دانشگاه‌های کشور دایر بوده و همگی در سطح مقطع کارشناسی فیزیوتراپی دانشجویی پذیرند. برخی از دانشگاه‌ها در تربیت دانش‌آموختگان مقاطع تحصیلات تکمیلی کارشناسی ارشد و دکتری تخصصی نیز فعال هستند. لازم به ذکر است که در سال ۱۳۶۷ دوره کارشناسی ارشد ناپیوسته فیزیوتراپی و در سال ۱۳۷۵ دوره دکتری تخصصی (PhD) این رشته به تصویب رسید. دانشگاه علوم پزشکی لرستان از سال ۱۴۰۱ شروع به پذیرش دانشجویان مقطع کارشناسی فیزیوتراپی نموده است.

ابزار و عملکرد:

در علم فیزیوتراپی، تسلط بر آناتومی، کینزیولوژی (حرکت‌شناسی) و فیزیولوژی حرکت از اهمیت ویژه‌ای برخوردار است. بر همین اساس فیزیوتراپی به عنوان درمان علمی و بر پایه تحصیلات عالی و بالینی بوده و همزمان با توسعه دانش پزشکی به یکی از ارکان درمان‌های نوین پزشکی تبدیل

شده است. اصلی ترین هنر و تخصص فیزیوتراپیست توانایی انجام حرکت درمانی و مهارت های دستی است که در جهت تشخیص، پیشگیری از بسیاری بیماری ها و درمان و توانبخشی افراد جامعه بکارگرفته می شود. همراه با این تکنیک ها از خواص مدالیتة های مختلفی همچون امواج صوتی، میدان های مغناطیسی، لیزر، شاک ویو، امواج رادیویی و خواص درمانی آب، سرما و گرما نیز استفاده می شود تا دستیابی به این اهداف آسانتر گردد. این نوع از درمان ها منحصراً توسط فیزیوتراپیست های فارغ التحصیل از دانشکده های توانبخشی انجام می شود که آموزش های علمی را طی نموده و درمان های بالینی را بخوبی فراگرفته اند. دیدگاه منحصربه فرد فیزیوتراپیست از بیمار و شناخت ویژه اش از عملکرد و ساختار طبیعی بدن در کنار معاینه و ارزیابی دقیق، به وی این توانایی را می دهد تا بیماران را در جهت رسیدن به اهدافی مانند پیشگیری از بیماری ها، تطابق افراد با محیط کار، افزایش سطح کیفیت زندگی افراد، کاهش نیاز به برخی جراحی ها و درمان های دارویی طولانی مدت که عوارضی نیز در پی دارند، سوق دهند. روش های درمانی فیزیوتراپی دارای شواهد و پایه علمی و تحقیقاتی تخصصی بوده و با درمان هایی مانند طب فیزیکی، کایروپراکتیک، طب سنتی، ورزش درمانی و ماساژدرمانی، اگرچه در برخی موارد جزئی نقاط مشترکی دارند، متفاوت می باشد. با توجه به ارتباط بین سیستم های بدن، درمان های فیزیوتراپی به صورت مستقیم یا غیرمستقیم، باعث بهبود عملکرد فیزیولوژیک سیستم های مختلف بدن نیز می گردد. به عنوان مثال فیزیوتراپی دستگاه تنفسی، موجب بهبود درصد گازهای خون و تغییر میزان اسیدیته آن شده و به دنبال آن موجب بهبود سطح هشجاری می شود.

حیطه های کاربرد:

مهمترین حیطه های فعالیت فیزیوتراپی موارد زیر است:

- بیماری های سیستم عضلانی - اسکلتی
- بیماری های سیستم قلبی، عروقی و تنفسی
- بیماری های سیستم اعصاب محیطی و مرکزی
- بیماری های روماتیسمی
- بیماری های زنان و زایمان و اختلالات کف لگن
- بیماری های شغلی و اختلالات پوسچر
- بیماری های کودکان
- بیماران بستری در مراکز درمانی
- کاهش عوارض انواع جراحی ها
- بیماری های پوستی و سوختگی ها
- درد و کنترل درد
- آسیب های ورزشی
- بهبود کیفیت زندگی سالمندان

پیشگامی فیزیوتراپیست ها در سیستم های بین المللی سلامت:

عناصری که توانسته فیزیوتراپیست ها را در کشورهای مختلف تبدیل به عناصر پیشرو و در ذات خود مدیری شایسته برای بهبود سلامت نماید عبارتند از:

- بیمار محور بودن
- درمان مبتنی بر شواهد
- آشنایی با کاربرد اصول مدیریت در فرآیند درمان
- مشارکت بیمار در درمان به عنوان یک عضو در تیم درمان
- دیدگاه کلی نگرى به بیمار و بیماری
- نگاه ویژه به سبک زندگی بیمار
- غیرتهاجمی بودن روند درمان
- دارا بودن دیدگاه اقتصادی
- اعتقاد به بهبود فرآیندها در سیستم‌های سلامت
- یکپارچه دیدن خطوط پیشگیری، درمان و توانبخشی در سیستم سلامت
- تغییر الگوی بیماری
- آشنایی با تئوری‌های مبتنی بر حرکت

از بین این ویژگی‌ها، مهمترین عناصری که فیزیوتراپی را مقبول و مطلوب آحاد جامعه نموده است، دیدگاه بیمارنگر به جای بیماری نگر، غیرتهاجمی بودن، دیدگاه سلامت‌نگر و کل‌نگری آن می باشد.

وظایف فیزیوتراپیست:

فیزیوتراپیست می تواند با مدرک کارشناسی فیزیوتراپی (BSc PT)، کارشناسی ارشد فیزیوتراپی (MSc PT)، دکترای حرفه‌ای فیزیوتراپی (DPT) و دکترای تخصصی فیزیوتراپی (PhD) در کلینیک های درمانی به عنوان مسئول فنی و درمانگر انجام وظیفه نماید. وظایف فیزیوتراپیست به شرح زیر می باشد:

- تشکیل پرونده جهت بیماران فیزیوتراپی
- ثبت کلیه نکات مربوط به ارزیابی بیمار و مراحل درمان و کلیه وقایع در حین درمان
- آموزش و ارائه مشاوره به بیماران و همراهان آنها
- بررسی و معاینه انفرادی و گروهی نقص‌های بالقوه یا بالفعل، محدودیت های عملکردی و ناتوانایی ها
- تشخیص محدودیت های حرکتی، ناتوانی ها یا بیماری‌ها
- طراحی و برنامه ریزی برای درمان
- اجرای مداخلات درمانی مانند: منوال تراپی، الکتروتراپی، تمرین درمانی، هیدروتراپی، ...
- ارزیابی روند پیشرفت بیمار
- ثبت مراحل درمان
- رعایت اصول اخلاق حرفه‌ای
- تهیه گزارش درمان در پایان آخرین جلسه درمانی جهت ارائه به پزشک ارجاع دهنده
- شرکت در بازآموزی‌ها بطور سالیانه و ارائه مدارک مربوطه

روش های درمانی:

- درمان در فیزیوتراپی به طور کلی به سه گروه اصلی تقسیم می‌شود:
- تمرین درمانی (Exercise therapy & Mechano-therapy): فیزیوتراپیست به وسیله تجویز، اجرا و آموزش تمرین های درمانی خاص و تمرین در آب (آب‌درمانی)، اقدام به درمان بیمار و افزایش سطح سلامت وی می‌نماید.
- الکتروتراپی (Electrotherapy): در بحث الکتروتراپی، درمان به وسیله دستگاه های ویژه انجام می‌گردد. این دستگاه ها معمولاً امواج خاصی را که همگی به شکل خاصی تولید شده اند، تغییر داده و مدوله می‌کنند.
- درمان های دستی (Manual therapy): فیزیوتراپیست ها با دستان توانمند خود و با استفاده از تکنیک های پیشرفته و به روز دنیا مانند، Muscle Energy Technique، نورودینامیک، ماساژ، مانیپولیشن، Myofascial Release، Taping technique، Dry needling و از آلام دردمندان می‌کاهند.

آینده فیزیوتراپی:

آنچه مسلم است درمان های غیرتهاجمی مانند فیزیوتراپی که بر پایه شواهد علمی مستدل هستند، نقش انکارناپذیری در بهبود سطح سلامت جامعه خواهند داشت. روش های درمانی کم هزینه، کم عارضه و مؤثری همچون فیزیوتراپی، با سرعت هرچه تمام تر ارتقاء یافته و بیش از پیش مورد اقبال جامعه قرار خواهند گرفت.